

Mis peitub National Geographicu kollaste akende taga?

Aasta oli 2009. Tartumaa arenduseltsi tegevjuht **Kristiina Tammets** kuulis oma Hollandi kolleegidelt ideest panna turistide meelitamiseks püsti kollased aknad. Eestlanna meelest oli idee äge ja juba neli aastat hiljem ehtisid ka Lõuna-Eesti maastikke kollased aknad.

SANDER SİLM

Hollandi Ida-Groningeni kollased aknad püstitati toona Hollandi National Geographicu, Ida-Groningeni Leaderi grupi, looduskaitsjate ja kohaliku kogukonna koostöös ning akende mõte oli tuua turistid Amsterdamist välja ja ärgitada turistide huvi selle Saksamaa piiri äärde jääva kandi vastu.

Omalaadse idee teostegemine kandis vilja ja turistide arv piirkonnas suisa kahekordistus. Nüüdseks on Ida-Groningenis projekt lõppenud ning kollased aknad juhivad turiste Hollandis Unesco kultuuripärandisse kantud objektide juurde.

Eestis tulid aga 2012. aastal kokku Lõuna-Eesti Leaderi grupid, kes otsustasid võtta projekti veelgi laiemalt ette. Kui Hollandis keskenduti peaaegjalikult turismile, siis Eestis taheti kollaste akendega väärtustada pigem kogu Lõuna-Eesti elukeskkonda ja rikkalikku kultuuripärandit.

Kollaste akende projekt sai pealkirjaks "Elu kahe maailma piiril" ja seda juhtiv Tartumaa arenduselts kuulutas koos oma partneritega välja avaliku konkursi, kuhu kogukonnad esitasid kollaste akende asukohtade kandidaadid. Arenduseltsi tegevjuhi Kristiina Tammetsi sõnul laekus toona suisa 120 ettepanekut ja ta ei teinud saladust, et kired olid kohati üsna kõrgel, sest algul valiti välja vaid 21 asukohta.

"2015. aastal läksime veel kaugemale ja pöörasime projekti raames põhirõhu innovatsioonile ning tegime koostööd Tartu teadus- ja arendusastutestega," rääkis Tammets.

Piirveere Liidri piirkonda tuli kolm akent

MTÜ Piirveere Liider tegevuspiirkonnast laekus siis ühtekokku 15 ettepanekut kollaste akende püstitamiseks. Välja valiti kolm asukohta: Räpina, Podmotsa ja Obinita.

MTÜ Setomaa Turism juhatuse liige **Ülle Pärnoja** esindas tookord Piirveere Liidrit aknaid välja valivas lõppkomisjonis. Tema sõnul said akende asukohtade valikul kriteeriumiks sellised märksõnad nagu kultuur, piir, loodus, säästvad lahendused ja innovatsioon.

"Vaatasime toona, et iga püstitatav akent kuuluks vähemalt ühe teema alla, on see siis loodus, kultuur või innovatsioon," meenutas Ülle Pärnoja valikukriteeriumeid. "Vaatasime sedagi, et aknad oleks hajali, ning samuti saime aru, et kui need aknad hakkavad rahvast kohale meelitama, siis peab ümbruskonnas olema vastav taristu, mis suudab turiste teenindada."

Räpinas püstitati kollane akent aleviku ajaloolisse südamesse, mis markeerib nii 1734. aastast tänini tegutsevat Räpina paberivabrikut, mis kuulub Euroopa ainulaadseimate tööstusarhitektuuri näidete hulka, kui ka ülemõõdunud sajandi keskpaigas rajatud Sillapää lossi ansambelit.

Kui Räpina paberivabrik on vanim Eestis tegutsev tootmisettevõtte, siis Sillapää lossis hakati mõõdunud sajandi kahekümnendatel aastatel õpetama aiandust, millega pandi alus praegusele Räpina aianduskoolile.

Kõige paremini iseloomustab aga projekti nime "Elu kahe maailma piiril" Podmotsa külla paigaldatud kollane akent, sest paistab ju Podmotsast üle Kulje lahe kätte Venemaal asuv Kulje õigeusu kirik. Podmotsa ongi suurepärase näide riikide piiril asu-

vast külast, kus on põimunud nii vene, seto kui ka eesti kultuur.

Obinita kollase akna paigaldamine oli hea näide ka kohaliku kogukonna kaasamisest. Algul sooviti akent üles seada seto lauluema kuju kõrvale, mis on Obinita kõige ilusama vaatega koht ning vihjaks samas seto kultuuripärandile, kuid kohalik kogukond oli sellele mõttele vastu ning lõpliku koha leidis kollane akent küla keskus.

Aknad haakuvad Seto Külävüüga

Ülle Pärnojal oli hea meel, et Setomaale püstitatud aknad seonduvad ka 2011. aastal loodud saja kilomeetri pikkuse turismimarsruudiga Seto Külävüü, mis algab Võõpsust ja lõpeb Luhamaal.

"Seto Külävüü läheb läbi Obinitast, Värskast ja ka Vastseliina linnust, kuhu Võrumaa partnerluskogu on paigaldanud akna," rääkis ta. Seetõttu ongi kollased aknad aidanud turistidele turundada ka Seto Külävüüd, ja vastupidi.

Kui Hollandis tõi kollaste akende projekt kaasa turistide arvu hüppelise kasvu, siis Ülle Pärnoja sõnul Lõuna-Eestis seda nii otseselt väita ei saa. "Üks põhjus on ka selles, et kui suuremad turismiettevõtted annavad oma statistika turistide kohta korrektsel, siis väiksemad teenuspakkujad suhtuvad sellesse tunduvalt loominguilisemalt," nimetas ta.

Siiski näitab statistika, et viimasel aastatel on ööbimiste hulk Seto Külävüü piirkonda jääva kuue valla

turismiettevõtetes kasvanud. Kui 2013. aastal oli majutatute arv siin ligi 22 300, siis 2016. aastal 27 800. Tõsi küll, valdav osa majutatute kasvust on jõudnud Värkska sanatooriumisse.

Ülle Pärnoja ei usu siiski, et turistide kasvu taga on pelgalt kollased aknad, pigem on tegemist mitme asjaolu kokkulangemisega. Kindlasti on Värkska sanatoorium teinud head müügitööd. Samas nentis ta, et valdava osa turistidest moodustavad siseturistid ning välituristide osakaal on Lõuna-Eestis üsna väike.

"Kui võrdleme Seto Külävüüdi Siibulateega, siis seal on väismaalasi rohkem. Üheks põhjuseks see, et Tartust on sinna lühem maa. Päevatuuriks on Seto Külävüüde väismaalasi keerulisem meelitada," tõi ta näite.

Mõni aasta tagasi kukkus järevalt Venemaa turistide arv, kuid viimasel ajal on hakanud seegi näitaja vaikselt taastuma.

Kollased aknad pole pelgalt aknad

Kuigi projekt on kestnud juba mitu aastat, on Ülle Pärnoja sõnul mitmed kohalikud inimesed küsinud, mida on kollased aknad andnud kohalikele kogukonnale ning kas tegemist pole pigem National Geographicu enda mainekampaaniaga.

Kristiina Tammets seda seisukohta ei jaganud. Ta ütles, et kollaste akende projekt on tunduvalt laiem, kui esmapilgul paistab. Lisaks kollastele akendele, mida praegu on juba Lõuna-Eestisse püstitatud 25, on piirkonda mitmekülgset tutvustatud National Geographicu artiklite kaudu, korraldatud on mitu fotovõistlust, koostöös piirkonna turismiarendajatega ja kohalike ettevõtjatega on välja antud uusi külastusmarsruute ning trükkivalgust nägi ka Lõuna-Eesti heade pakumiste raamat, mille eesmärk on tutvustada piirkonda kui tervikut.

"Selleks et piirkonda arendada ja tuua uusi teadmisi, on ettevõtjatele tehtud mitmeid koolitusi ja õppe-reise ning meie projekti üks tugevusi on mitmekülgne rahustus, kuna oleme kaasanud raha ka erasektorist, tehes koostööd ettevõtjatega," lisas Tammets.

Artikkel on koostatud Leaderi koostööprojekti "Elu kahe maailma piiril II" raames, mida toetab PRLA Eesti maaelu arengukava 2014–2020 programmi ja Euroopa maaelu arengu põllumajandusfondi rahast.

25 põhjust, miks tulla Lõuna-Eestisse

Koostööprojekt "Elu kahe maailma piiril" ei ole kunagi olnud ega saa olema pelgalt NG kollased raamid maastikul. Kuigi ettevõtmise suunatud paljuki piirkonna külalistele ja NG kollane raam kui kvaliteedimärk aitab tähistada paiku, mida tasub Lõuna-Eestis kindlasti külastada, on kogu see algatus tugevdatud piirkonna identiteeti ja elanike uhkust oma kodukoha üle.

Eriti võib seda näha kodukohast kaugemal elavate noorte sotsiaalmeedia postitustest: suveelamusi tutvustavate fotode hulgas on ikka pildid kodukoha kollase raami juurest ning "kohustuslik" raamiplii on muutunud ka klassi, suguvõsa ja sõpruskondade kokkutulekute lahutamatuks osaks.

NG kollane raam on tugev kaubamärk, mis kõnetab ka välituriste – ikka ja jälle tahetakse tulla vaatama just neid paiku, millele National Geographic on justkui andnud oma tunnustuse.

Praegu on Lõuna-Eestisse püstitatud veerandsada NG kollast raami ja seega võib öelda, et oleme andnud huvilistele 25 lisapõhjust, miks avastada omanäolisi Lõuna-Eestit.

Kuid projekt "Elu kahe maailma piiril II" pole ainult kollased raamid, vaid selle raames on veel palju ühist tegevust, muu hulgas ilmuvad piirkonda tutvustavad materjalid ajakirjas National Geographic Eesti, koostatakse ja avaldatakse Lõuna-Eesti tegemisi ja ettevõtjaid tutvustavaid lugusid, samuti läbib uuenduskuuri kodulohet visitsouthestonia.com.

AIVE TAMM, Jõgevamaa koostöökoja tegevjuht*

*Jõgevamaa koostöökoja on projekti "Elu kahe maailma piiril II" juhtpartner.